

**UCHWAŁA NR XI/87/25
RADY MIEJSKIEJ W ORZYSZU**

z dnia 29 stycznia 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na 2025-2027

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15, art. 40 ust. 1 i art 42 ustawy z dnia 8 marca 1990 r.o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1465, 1572 i 1907) oraz art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 177 z późn. zm.) Rada Miejska w Orzyszu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Orzysza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.

Przewodnicząca Rady

Anna Pilarczyk

Uzasadnienie do uchwały W związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2012 r. ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, gminy mają obowiązek opracować i realizować trzyletnie programy wspierania rodziny. Głównym celem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027 jest wsparcie rodzin zagrożonych problemami i przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Poprzez realizację programu zwiększą się możliwości rozwojowe rodziny i jej zdolności do przezwyciężania braków poprzez wspieranie i poprawę jej funkcjonowania przy ścisłej współpracy samorządu, organizacji pozarządowych i innych podmiotów zajmujących się rodziną. Dokument będący załącznikiem do niniejszej uchwały jest efektem prac przedstawicieli gminnych jednostek i instytucji statutowo zajmujących się pracą na rzecz rodziny i dziecka. Program określa wachlarz zaplanowanych działań, których celem będzie wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych poprzez wzmocnienie roli i funkcji rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci, angażuje wiele służb, instytucji, organizacji do odpowiedzialności za ich realizację. Wobec powyższego przyjęcie uchwały jest zasadne.

**Załącznik do uchwały Nr XI/87/25
Rady Miejskiej w Orzyszu
z dnia 29 stycznia 2025 r.**

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY NA LATA 2025-2027

Orzysz 2024

**„Inne rzeczy mogą nas zmieniać, ale zaczynamy i kończymy w rodzinie”
– Anthony Brandt**

Zdrowa rodzina zabezpiecza przetrwanie i rozwój, zaspokaja potrzeby emocjonalne swoich członków, umożliwia znalezienie równowagi między autonomią i zależnością, kształtuje oczekiwania, wartości i postawy, uczy zachowań społecznych, zapewnia rozwój i wzrastanie każdego członka (łącznie z rodzicami), jest miejscem, gdzie rozwija się poczucie własnego Ja.

Rodzina jest środowiskiem, w którym kształtuje się osobowość jej wszystkich członków, szczególnie dzieci. Jest pierwszym i najbardziej naturalnym kręgiem środowiskowym, do którego dziecko wchodzi już przez sam fakt narodzin i trwa do momentu osiągnięcia dojrzałości społecznej. Należy dać mu szansę na wzrastanie i uczenie się prawidłowych relacji rodzinnych i szczęśliwe dzieciństwo.

Dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową. Dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju, i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci. W przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci, i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji, i organizacji pracujących z dziećmi, i rodzicami. Kierunki pracy z rodziną i dla rodziny, wytyczne do działań zawiera niniejszy Program przygotowany w oparciu o analizę sytuacji rodzin w gminie Orzysz.

WSTĘP

Współczesna rodzina przechodzi wyraźny kryzys tożsamości i wartości. Zmianie uległ model funkcjonowania, rozluźniły się więzi między członkami rodziny. Rodzice zabiegani i przejęci troską o byt materialny oddalają się od dzieci. Stają się przez to mniej uważni, ograniczają czas spędzany z dziećmi, rozwiązywanie pojawiających się problemów cedują na instytucje typu szkoła, pomoc społeczna. Naturalny proces dorastania nieodłącznie związany jest z wieloma wyzwaniami. Współczesne dzieci i młodzież uciekają w świat wirtualny, który młodych ludzi bez odpowiedniego przygotowania kieruje w obszary bardzo niebezpieczne. Doświadczają cyberprzemocy, stają się ofiarami przestępstw i wykorzystania, czerpią niewłaściwe wzorce, wchodzą w niebezpieczne relacje. W związku z tym pojawiły się nowe wyzwania przed szeroko rozumianym sektorem pomocowym. Planowane działania muszą uwzględniać aktualną sytuację społeczną, muszą odpowiadać na potrzeby całej rodziny, tak by nasza pomoc scalała i usamodzielniała, a nie była tylko formą interwencji. Rodzina musi ponownie stać się podstawą budowy poczucia bezpieczeństwa koniecznego do prawidłowego rozwoju dziecka, jak również prawidłowego funkcjonowania osoby dorosłej w społeczeństwie. Dzieci żyjące w rodzinie muszą uczyć się sztuki porozumienia z innymi, poszanowania odmienności oraz poczucia własnej i innych godności. Stworzenie atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia należy do obowiązków rodziców, jest to trudne w naszych skomplikowanych czasach. To rodzice powinni nauczyć dzieci szacunku dla drugiego człowieka, rozwiązywania problemów bez krzyku i przemocy, wymiany poglądów bez kłótni i agresji. W rodzinie przebiega proces socjalizacji dziecka, kształtowanie jego osobowości, jak również przygotowanie do pełnienia ról społecznych. Dydaktyczne oddziaływanie rodziny ma fundamentalny wpływ na socjalizację młodego człowieka poprzez nieuświadomione przekazywanie wiedzy o otaczającym je świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem określonych wzorów zachowań. Rodzina wypełniająca swoje funkcje prawidłowo zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości, daje możliwość harmonijnego rozwoju, gwarantuje właściwe wypełnianie ról społecznych w przyszłości.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny zagraża szereg czynników, wśród których istotny wpływ odgrywają zjawiska patologiczne. Ich oddziaływanie czyni rodzinę dysfunkcyjną. Taka rodzina bez wsparcia z zewnątrz najczęściej nie jest w stanie sprostać obowiązkowi wobec dzieci, samodzielnie rozwiązać własnych problemów i wyjść z sytuacji kryzysowej.

Alkoholizm, narkomania, przestępczość, uzależnienie od internetu, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza oraz przemoc w rodzinie, to zjawiska patologiczne, z którymi najczęściej się spotykamy w rodzinie. Obserwacje oraz liczne badania wskazują, że współczesny świat zafundował dzieciom i młodzieży SAMOTNOŚĆ, SAMOOKALECZENIA, SAMOBÓJSTWA. W tych trzech literach S jest

zarówno przyczyna, jak i skutek, skutek często tragiczny i nieodwracalny. Dlatego tak ważne wydaje się nie tylko podjęcie wyzwania i niesienie pomocy, ale także przygotowanie odpowiedniej specjalistycznej kadry do tej tytanicznej pracy. Z tego powodu konieczna jest szeroko rozumiana interdyscyplinarność, a tezy i rozwiązania zawarte w Gminnym Programie Wspierania Rodziny powinny być realizowane na wielu płaszczyznach i przez wszystkie podmioty pracujące z rodzinami.

Pomoc rodzinie ma na celu w konsekwencji przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania poprzez umożliwienie odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego wypełniania ról społecznych, umiejętności opiekuńczo – wychowawczych i społecznych. Dzięki temu dziecko ma szansę pozostać w rodzinie naturalnej, gdzie ma być przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w życiu i w społeczeństwie. Musimy jednak pamiętać, że fundamentem wszystkich działań naprawczych w rodzinie powinno być poczucie bezpieczeństwa, ale bezpieczeństwa nie tylko egzystencjalnego, lecz również emocjonalnego. Dzieci i młodzież powinni odzyskać ufność do własnych rodziców, to u nich powinny szukać pomocy i wsparcia w młodzieńczych kryzysach, a nie w internecie, który sam często jest powodem wielu problemów i nieszczęść. Z obserwacji pracowników socjalnych, asystenta rodziny, pedagogów i psychologów wyłania się niepokojący obraz spłykania więzi między członkami rodziny, zanika umiejętność rozmowy, zwłaszcza o emocjach. Nas specjalistów najbardziej niepokoi fakt, że znaczna część rodziców nie widzi problemu, nie postrzega swego zachowania, jako źródło osamotnienia własnego dziecka i nie umie mu pomóc bez profesjonalistów.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny problemowej, należy doceniać i konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Zamiast zastępować i wyręczać rodzinę w wypełnianiu jej roli należy ją przede wszystkim wspierać i wspomagać, aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Należy budować system wsparcia rodzin biologicznych oraz rozwijać rodzinne formy opieki zastępczej.

Do zadań własnych gminy i powiatu określonych w ustawie o pomocy społecznej należy opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem wspierania rodziny, opieki nad dzieckiem i rodziną, czyli tworzenie i wdrażanie programów wspierania rodziny. Obowiązujący system pomocy społecznej nałożył na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci, zaś zadania specjalistyczne takie jak poradnictwo rodzinne oraz zapewnienie opieki i wychowania dzieciom poza rodziną powierzył zarówno gminom, jak i powiatom. Podłożem nowych rozwiązań jest troska o zapewnienie każdemu dziecku stabilnego i rodzinnego środowiska wychowawczego. W tym celu powstał kolejny Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025 – 2027, zwany dalej „Programem”, który jest propozycją zintegrowanych kierunków działań na

rzecz wsparcia rodziny i dziecka na terenie gminy Orzysz, jako kontynuacja działań ujętych w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2022 - 2024. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje konieczność opracowania i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny. Założenia ustawy kładą szczególny nacisk na profilaktykę oraz pracę z rodziną biologiczną poprzez lokalny system wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Celem opracowania dokumentu jest określenie potrzeb w zakresie wspierania rodziny oraz określenie kierunku działań w celu rozwoju systemu wsparcia rodzin opartego na szeroko rozumianej profilaktyce. Drugą ważną przesłanką opracowania Programu jest konieczność zaprogramowania skoordynowanych działań, które w określonym czasie i sytuacji pozwolą na osiągnięcie założonych rezultatów.

I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU:

Realizację polityki wspierania rodziny i systemu pieczy kształtują następujące akty prawne:

- 1) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- 2) Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- 3) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
- 4) Ustawa z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- 5) Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 6) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii;
- 7) Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy;
- 8) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Orzysz na lata 2021-2028;
- 9) Warmińsko-Mazurski Program Polityki Prorodzinnej na lata 2022 – 2026;
- 10) Warmińsko-Mazurski Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Warmińsko-Mazurskim na lata 2023 – 2027.

II. ZAŁOŻENIA PROGRAMU:

1. Przygotowanie i prowadzenie działań profilaktycznych zapobiegających pojawianiu się w rodzinie sytuacji trudnych, kryzysowych i niebezpiecznych dla małoletnich.

2. Organiczna praca w obszarze wzmocnienia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców, jako element mający bezpośredni wpływ na konieczność ograniczania przez sądy władzy rodzicielskiej.

3. Wzmocnienie oddziaływania pracy socjalnej na rodziców biologicznych, którym odebrano dzieci.

4. Podejmowanie interdyscyplinarnych działań (przy maksymalnym zaangażowaniu wszystkich lokalnych podmiotów pracujących z rodziną) zapobiegających umieszczeniu dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

5. Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny, asystentem rodziny i pracownikiem socjalnym.

6. Organizacja poradnictwa specjalistycznego, pomocy prawnej, organizowanie dla rodzin szkoleń (szkoła dla rodziców).

7. Zainicjowanie powstania np.: „grup wsparcia” lub „grup samopomocy”.

8. Usprawnienie kanałów komunikacji między gminnymi jednostkami pomocy społecznej a powiatowymi jednostkami w zakresie procedur zabezpieczających dzieci odbierane z rodzin biologicznych.

9. Rozwijanie we współpracy z powiatem stacjonarnych (w miarę możliwości całodobowych) form opieki nad dzieckiem i rodziną (rodzinne domy dziecka, pogotowie opiekuńcze lub rodzina o charakterze pogotowia opiekuńczego).

Organizowanie i zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodzicielskiej jest obowiązkiem ustawowym samorządów gminnych. Jakość tego wsparcia ma bezpośredni wpływ na kondycję i funkcjonowanie rodzin oraz ilość dzieci kierowanych do placówek oraz rodzin zastępczych. Z obserwacji pracowników pomocy społecznej oraz diagnozy dokonanej na potrzeby niniejszego Programu wynika, że obszar wsparcia rodziny wymaga natychmiastowej intensyfikacji działań. Szczególny nacisk należy położyć na budowanie świadomości rodziców w zakresie ich odpowiedzialności za los swoich dzieci, odpowiedzialności nie tylko moralnej, ale także karnej. Kolejną bolączką są ograniczenia finansowe w zakresie zatrudniania asystentów rodziny. Ustawowe limity rodzin objętych wsparciem asystenta nie odzwierciedlają obciążeń wynikających z rodzaju wykonywanej pracy, stąd ogromny poziom wypalenia zawodowego wśród asystentów, co znacznie obniża jakość proponowanego wsparcia.

Założeniem programu jest wypracowanie i przygotowanie do wprowadzenia skutecznych form i metod wspierania osób i rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, niezależnie od przyczyny tych trudności. Nadrzędnym celem podejmowanych działań jest ograniczenie patologizacji rodzin oraz dysfunkcji w rozwoju dzieci i młodzieży. Zasada

nadrzędną Programu jest ścisła współpraca podmiotów świadczących pomoc rodzinie, czyli:

- Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej - poprzez pracę asystenta rodziny i pracownika socjalnego;
- szkół - poprzez pracę pedagogów i psychologów szkolnych;
- sądów, policji – podejmowanie działań interwencyjnych;
- stowarzyszeń - poprzez tworzenie wspólnych projektów w obszarze wspierania rodziny;
- kościoła – poprzez przekazywanie wartości, oddziaływanie na zachowanie tradycji i kształtowanie właściwych relacji w rodzinie;
- rozwijanie skutecznej współpracy z instytucjami powiatu mającymi w statucie pracę z rodziną (PCPR, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna)

W systemie wsparcia rodziny ogromne znaczenie odgrywa praca asystenta rodziny. To asystent wykonuje w rodzinie doświadczającej trudności pracę u podstaw. Diagnozuje problem i szuka wspólnie z rodziną sposobu wyjścia z trudnej sytuacji. Wykorzystuje przy tym zasoby rodziny, nawet minimalny potencjał, który może stać się początkiem nowej drogi i początkiem zdrowej rodziny. Towarzyszy rodzicom we wprowadzeniu zmian w swoim myśleniu, zachowaniu oraz otoczeniu, koniecznych do tego, aby środowisko rodzinne sprzyjało bezpieczeństwu i prawidłowemu rozwojowi dzieci. Asystent rodziny ma za zadanie zmienić stosunek osób w rodzinie do własnej sprawczości, zwiększyć ich poczucie wpływu na własne życie, podnieść samoocenę. Indywidualna pomoc służy rozwojowi kompetencji poszczególnych członków rodziny, osiąganiu wyznaczonych przez nich celów, wzbudzaniu w nich wiary we własne możliwości oraz motywowaniu do podejmowania działań, do tej pory uznawanych za niemożliwe. Działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie biologicznej, w środowisku zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój.

Szerokie spektrum zadań stojących przed asystentem rodziny, począwszy od określenia na wstępie warunków współpracy, przez właściwe udzielanie rodzinie wsparcia w różnych sytuacjach życiowych, po monitorowanie sytuacji rodziny po zakończeniu relacji pomagania. Asystent rodziny ma za zadanie towarzyszyć rodzinie w organizacji i wypełnianiu przez nią codziennych obowiązków. Z uwagi na zróżnicowany charakter podejmowanych działań musi nie tylko dysponować umiejętnościami pracy z rodziną, ale także musi posiadać interdyscyplinarną wiedzę na temat zasobów środowiska lokalnego m.in. podmiotów wspierających rodzinę na poziomie lokalnym. Wiedza asystenta rodziny w połączeniu z kompetencjami zawodowymi stanowi zaplecze do budowania pomysłów naprawczych skierowanych na rodzinę. Równie istotna jest rola w budowaniu

odpowiedniej współpracy pomiędzy asystentem rodziny a pracownikiem socjalnym. Interdyscyplinarność działań, tworzenie sieci współpracy z różnymi podmiotami działającymi na rzecz wsparcia rodziny to wyzwania, przed którymi staną organizacje i instytucje wspierające rodzinę i realizujące zadania w tym zakresie.

III. DIAGNOZA

Podstawą określenia działań w ramach Programu jest charakterystyka społeczno- demograficzna oraz analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

1. Sytuacja demograficzna

Według stanu na 31 grudnia 2023r. liczba ludności gminy Orzysz liczy 8 412 osób, z czego 50,13% stanowią kobiety, a 49,87% mężczyźni. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 17,64%, osoby w wieku produkcyjnym 60,03%, a w wieku poprodukcyjnym 22,33%.

W latach 2021-2023 liczba mieszkańców gminy Orzysz zmalała o ponad 400 osób. Według stanu na 31 grudnia 2023r. stopa bezrobocia w gminie Orzysz wyniosła 5,8%. Stopa bezrobocia dla powiatu wynosi 12,8%, dla województwa wynosi 8,8%. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Orzysz wyniosła 293 osoby, w tym 51,19% stanowiły kobiety, 48,81% mężczyźni. Udział długotrwale bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby ludności wynosi 1,70%.

Średni wiek mieszkańców nie zmienił się i wynosi 40,9 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Największym pracodawcą w Orzyszu jest wojsko, które przez swoją obecność wpływa korzystnie na rozwój małej gastronomii. Mieszkańcy coraz więcej też inwestują w agroturystykę, jednak dochód z niej jest sezonowy. Młodzi ludzie z dobrym wykształceniem w Orzyszu osiedlają się niechętnie, zostają tu nieliczni. Sytuacja być może ulegnie poprawie na skutek rozwoju budownictwa mieszkaniowego, którego inicjatorem jest między innymi Urząd Miejski, wojsko, a także prywatni deweloperzy.

2. Sytuacja społeczna (powody przyznania pomocy):

W 2023 roku różnymi formami pomocy społecznej, w tym pracą socjalną objęto 919 osób (w 2022r. były to 1033 osoby) – zauważalny spadek ilościowy. W 2024r. spadła liczba rodzin korzystających do 289 rodzin (w 2022r. – 324 rodzin, 2023r. - 325 rodzin), ale wzrosła liczba osób, którym świadczone pracę socjalną do 570 osób (w 2022r. - 546 rodzin, 2023r. - 450 rodzin). Wiąże się to prawdopodobnie z poprawą sytuacji materialnej rodzin, szczególnie rodzin z dziećmi. Natomiast niepokojący jest narastający systematycznie problem z prawidłowym wypełnianiem ról opiekuńczo – wychowawczych (w 2022r.

bezradność opiekuńczo – wychowawcza była powodem udzielenia pomocy w 51 rodzinach, w 2023r. i 2024r. w 44 rodzinach, co jednak przy spadku ogólnej liczby korzystających jest wielkością niepokojącą). Ciężar gatunkowy problemów przytłacza rodziny, ale także instytucje, które bez skutecznej współpracy z rodzinami nie są w stanie optymalnie pomóc dziecku. Rodzice nie radzą sobie z problemami własnych dzieci, z ich niską odpornością emocjonalną, osamotnieniem, samookaleczaniem. Z inicjatywy małoletnich zaczęły pojawiać się interwencje policji i pracowników socjalnych, czego konsekwencją jest uruchomienie m.in. procedury Niebieskiej Karty. Dzieci we własnych rodzinach nie czują się bezpiecznie. Nawet jeśli znaczna część zdarzeń nie potwierdza przemocy domowej, to jednak świadczy o zaburzonych relacjach, spłyceń więzi emocjonalnych. Rodzina przestała być miejscem bezpiecznym, a przede wszystkim miejscem, gdzie domownicy potrafią rozwiązywać pojawiające się szczególnie w okresie adolescencji problemy młodych ludzi.

Z danych MOPS w Orzyszu wynika, że rodziny korzystające z pomocy społecznej borykały się z wieloma problemami powodującymi ich dysfunkcję, w tym: ubóstwem, bezrobociem, długotrwałą lub ciężką chorobą, niepełnosprawnością oraz bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Skala oraz różnorodność przyczyn udzielania pomocy społecznej świadczą o tym, jak ważne jest wspieranie rodziny kompleksowymi działaniami o charakterze profilaktycznym, zapobiegającym sytuacjom kryzysowym. Klientami pomocy społecznej są najczęściej osoby bezrobotne z najniższymi kwalifikacjami lub bez wykształcenia. W ostatnim czasie coraz większego wsparcia potrzebują jednak rodziny, które w kręgu pomocy do tej pory nie były. Przyczyną podjęcia instytucjonalnej interwencji i wsparcia jest w 90% ujawnienie problemów dziecka (poprzez infolinię, telefony zaufania, sygnały od psychologów lub służby zdrowia). Dzieci dokonujące samookaleczenia, mające myśli samobójcze szukają pomocy za pomocą wielu dróg i instytucji. Możliwość spersonalizowania zgłoszenia, daje szansę szybkiej i najczęściej skutecznej interwencji. Duża część osób korzysta ze wsparcia MOPS, a także innych podmiotów, np. Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu i narkotyków, poradnictwa psychologicznego.

Pokłosem bezradności rodzicielskiej, narastających wielopłaszczyznowych problemów dzieci i młodzieży jest wzrost liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Od 2022r. liczba dzieci umieszczonych postanowieniem Sądu Rodzinnego w rodzinach zastępczych lub placówkach wzrosła z 22 do 27 w 2024r. Ogólna liczba osób korzystających z pomocy MOPS spada, jednak charakterystyka problemów z jakimi borykają się pracownicy socjalni świadczy o wzroście niewydolności opiekuńczo – wychowawczej rodziców. W statystykach nadal dominującym problemem jest ubóstwo i bezrobocie, jednakże w naszej ocenie rodziny z dziećmi mają

wystarczające zasoby finansowe i to nie one powodują problemy opiekuńczo – wychowawcze. Problemy wychowawcze z dziećmi i młodzieżą dotyczą też rodziny dobrze wykształcone z dobrą i bardzo dobrą sytuacją materialną. Dzieci te mają idealne warunki mieszkaniowe, pełne rodziny, a mimo to nie radzą sobie z wymogami społecznego funkcjonowania.

W ocenie MOPS pogorszenie funkcji opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach wynika m.in. z:

- niskiego poziomu wykształcenia rodziców (te rodziny statystycznie mają najwięcej dzieci),
- zmiany modelu rodziny (w rodzinie sporadycznie mieszkają na stałe dziadkowie, którzy często mają lepszy kontakt z wnukami niż rodzice z dziećmi),
- nieprawidłowych priorytetów (rodzice nastawieni na karierę i pracę zawodową),
- spłylenia relacji rodzinnych (rodzice nie spędzają czasu z własnymi dziećmi lub robią to powierzchownie, bez emocjonalnego zaangażowania),
- negatywnego wpływu social mediów/internetu.

Okoliczności te negatywnie wpływają na funkcjonowanie rodzin i prowadzą je do długotrwałego korzystania z pomocy służb społecznych i świadczeń z pomocy społecznej. Małoletnie dzieci w coraz większym stopniu pozostawiane są same sobie, a z podwórka czerpią wiedzę o życiu. Aby zapobiec sytuacjom kryzysowym należy budować system wsparcia w środowisku naturalnym danej rodziny.

Szereg zjawisk prowadzących do osłabienia zdolności opiekuńczo – wychowawczych w tutejszych rodzinach, wynika z braku wzorców zachowań, nasilenia postaw roszczeniowych, nagminnego cedowania odpowiedzialności za własne dzieci na instytucje, spadku kompetencji rodzicielskich. Dodatkowym czynnikiem pogarszającym sytuację w rodzinie jest wzrost zużycia alkoholu i substancji psychoaktywnych, co wynika po części ze wzrostu dochodów tych rodzin (800+ i inne świadczenia socjalne i osłonowe). Świadczenia socjalne nie są zależne od aktywności zawodowej przynajmniej jednego opiekuna, co w naszej ocenie negatywnie wpływa na morale dorosłych osób.

3. Zasoby Gminy

Jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej są: jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu

wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej działające na terenie gminy Orzysz oraz powiatu.

Instytucje i organizacje realizujące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny oraz inne pełniące funkcje wspierające w gminie Orzysz:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Orzyszu,
2. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Orzyszu,
3. Punkt Konsultacyjny w Orzyszu,
4. Urząd Miejski w Orzyszu,
5. Zespoły Szkolno-Przedszkolne z terenu Gminy Orzysz,
6. Żłobek Miejski w Orzyszu,
7. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pisz,
8. Powiatowy Urząd Pracy w Pisz,
9. Komisariat Policji w Orzyszu,
10. Sąd Rejonowy w Pisz,
11. Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Pisz,
12. Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Orzyszu,
13. Placówki Służby Zdrowia,
14. Świetlice Wiejskie,
15. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Orzyszu,
16. Polana Kultury z Centrum Biblioteczno-Kulturalnym i Centrum Młodzieżowym w Orzyszu,
17. Parafie na terenie gminy Orzysz,
18. Środowiskowy Dom Samopomocy w Orzyszu,
19. Caritas Diecezji Ełckiej,
20. Mazurski Bank Żywności w Pisz.

IV. CELE PROGRAMU:

Na podstawie dokonanej diagnozy sytuacji rodzin w gminie Orzysz oraz na podstawie obowiązującego stanu prawnego zdefiniowano cel główny programu. Działania przewidziane w poszczególnych celach szczegółowych umożliwia realizowanie polityki prorodzinnej na szczeblu gminnym. Celem programu jest tworzenie systemu wsparcia rodziny, który pozwala na efektywne budowanie mechanizmów współpracy z rodziną dziecka w środowisku domowym.

Cel Główny Programu:

Wzrost kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców/opiekunów poprzez rozwój działań profilaktyczno - informacyjnych, edukacyjnych oraz wzmocnienie roli i funkcji rodziny jako naturalnego środowiska rozwoju dzieci.

Cele szczegółowe :

1. Rozwój działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych z zakresu prawidłowego funkcjonowania rodziny.

2. Ekonomicznie usamodzielnienie rodzin.

3. Zapobieganie kryzysom w rodzinie oraz skuteczne podejmowanie interwencji.

4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.

5. Wzrost społecznej świadomości w zakresie zapobiegania uzależnieniom od używek, mediów społecznościowych i internetu.

6. Wzrost społecznej świadomości roli rodziny, promowanie wartości rodziny i odbudowa zdrowych relacji rodzinnych

Cele szczegółowe obejmują założenia:

- ukształtowania prawidłowych relacji między członkami rodziny,
- wzmocnienia systemu norm i wartości dających gwarancję prawidłowego przebiegu procesu wychowania,
- promowania działań skierowanych na zdrowy styl życia i pożyteczne organizowanie czasu wolnego,
- zmniejszenia liczby dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo - wychowawczych

Realizacja zadań zawartych w programie podniesie pozycję dziecka w rodzinie, poziom kultury osobistej członków rodzin oraz zmniejszy niewydolność wychowawczą rodziców wobec swoich dzieci. Rodzina w gminie Orzysz będzie silniejsza ekonomicznie, społecznie, kulturowo oraz wydolniejsza w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Dziecko rosnące, dojrzewające i socjalizujące się w kochającej rodzinie, stanie się mądrym i odpornym na pojawiające się kryzysy członkiem społeczeństwa. Zakładamy, że prowadzone działania i praca u podstaw wpłynie korzystnie na jakość rodziny i jej potencjał.

V. ZADANIA REALIZOWANE W RAMACH PROGRAMU

1. Rozwój działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych z zakresu prawidłowego funkcjonowania rodziny.

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI

Zwiększenie dostępności specjalistów przyczyniających się do rozwoju dzieci i młodzieży, m.in. poprzez wspólną realizację projektów adresowanych do dzieci i młodzieży oraz rodziców	Placówki oświatowe, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, MOPS, organizacje pozarządowe, placówki służby zdrowia, PCPR, Urząd Miejski, Polana Kultury	2025-2027
Organizowanie kampanii, warsztatów, spotkań i innych wydarzeń promujących wartości w rodzinie oraz zdrowy model rodziny	MOPS, placówki oświatowe, PCPR w Piszcu, MOSiR, Urząd Miejski, Polana Kultury, Gminny Zespół Interdyscyplinarny	2025-2027
Warsztaty organizowania czasu dla rodziny z ukrytym celem – budowania prawidłowych relacji i nauki porozumiewania się	Polana Kultury, Młodzieżowe Centrum Kultury, placówki oświatowe, MOSiR, MOPS, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.	2025-2027
Udział w ogólnopolskich kampaniach profilaktycznych, edukacyjnych itp.	lokalne szkoły, MOPS, Urząd Miejski, PCPR, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Polana Kultury, MOSiR	2025-2027

2. Ekonomicznie usamodzielnienie rodzin

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI
Świadczenie pomocy finansowej, rzeczowej rodzinom, żyjącym w trudnych warunkach materialnych.	MOPS, Caritas Diecezji Ełckiej, Mazurski Bank Żywności, wolontariusze	2025-2027
Zapewnienie dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin posiłków w szkole i przedszkolu.	MOPS, Urząd Miejski, lokalne placówki oświatowe, Żłobek Miejski	2025-2027
Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów i zasiłków szkolnych.	Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Promocji Urzędu Miejskiego	2025-2027

Współorganizowanie wypoczynku dzieciom i młodzieży z ubogich rodzin.	MOPS, GKRPA, lokalne placówki oświatowe, Polana Kultury, kościoły	2025-2027
Współpraca z instytucjami i organizacjami spoza terenu gminy zajmującymi się pomocą rodzinie.	MOPS, organizacje pozarządowe, Caritas Diecezji Ełckiej, Mazurski Bank Żywności, Gminny Zespół Interdyscyplinarny	2025-2027

3. Zapobieganie kryzysom w rodzinie oraz skuteczne podejmowanie interwencji

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI
Systematyczna praca z rodzinami z problemami opiekuńczo – wychowawczymi polegająca m. in. na diagnozie deficytów w zakresie pełnienia ról rodzicielskich, wydolności opiekuńczo – wychowawczej, zaniedbań względem dzieci; ocena sytuacji dziecka w rodzinie, środowisku szkolnym i rówieśniczym	MOPS, lokalne placówki oświatowe, PCPR, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, Młodzieżowe Centrum Kultury	2025-2027
Poradnictwo rodzinne oraz prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień od alkoholu i od innych środków psychoaktywnych.	MOPS, lokalne placówki oświatowe, Gminny Zespół Interdyscyplinarny, placówki służby zdrowia, Komisariat Policji, Urząd Miejski, PCPR w Pisz, Punkt Konsultacyjny w Orzyszu, GKRPA	2025-2027
Zapewnienie rodzinom z problemem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	MOPS w Orzyszu	2025-2027

pomocy asystenta rodziny.		
Działania korekcyjno-edukacyjne mające na celu ograniczenie przemocy w rodzinie skierowane do potencjalnych sprawców przemocy w rodzinie	Gminny Zespół Interdyscyplinarny, MOPS, PCPR w Pisz, Poradnia Psychologiczna – Pedagogiczna, Młodzieżowe Centrum Kultury	2025-2027
Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez sport, rekreację i kulturę.	Polana Kultury z Centrum Bibliotecznym i Młodzieżowym Centrum Kultury, placówki oświatowe, MOSIR, Kościoły	2025-2027
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.	MOPS, Komisariat Policji, GRKPA, kościoły, lokalne placówki oświatowe, Polana Kultury z Centrum Bibliotecznym i Młodzieżowym Centrum Kultury	2025-2027
Kształtowanie kompetencji rodzicielskich poprzez udział w Szkole dla Rodziców	MOPS, lokalne placówki oświatowe, Żłobek Miejski, PCPR w Pisz, Poradnia Psychologiczna - Pedagogiczna	2025-2027
Prowadzenie działań w ramach procedury „Niebieskiej Karty”	Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Orzyszu	2025-2027

4. Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI
Pomoc rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze	MOPS, lokalne placówki oświatowe, Żłobek Miejski, PCPR w Pisz, Sąd Rejonowy w Pisz, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna w Pisz	2025-2027
Promowanie i wspieranie organizacji zajęć pozalekcyjnych	lokalne placówki oświatowe, Polana Kultury z Biblioteką i Młodzieżowym Centrum Kultury	2025-2027
Uświadamianie rodzicom i opiekunom	MOPS, lokalne placówki oświatowe	2025-2027

potrzeb edukacyjnych dzieci.		

5. Wzrost społecznej świadomości w zakresie zapobiegania uzależnieniom od używek, mediów społecznościowych i internetu

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI
Uświadamianie rodzicom negatywnych skutków uzależnienia od substancji psychoaktywnych oraz internetu - cyberprzemocy	MOPS, placówki oświatowe, Komisariat Policji, Młodzieżowe Centrum Kultury, organizacje pozarządowe	2025-2027
Organizowanie kampanii tematycznych np.: Dzieciństwo bez przemocy, kampania odwróconego kieliszka #FASOFF, Kampania Białej Wstążki	MOPS , placówki oświatowe, Urząd Miejski, GKRPA, Polana Kultury, organizacje pozarządowe	2025-2027

6. Wzrost społecznej świadomości roli rodziny, promowanie wartości rodziny i odbudowa zdrowych relacji rodzinnych

ZADANIA	REALIZATORZY/PARTNERZY	PLANOWANY TERMIN REALIZACJI
Promowanie i organizowanie różnorodnych form integracji rodzin i społeczności lokalnej oraz integracja międzypokoleniowa	lokalne placówki oświatowe, GKRPA, MOPS , Polana Kultury z Centrum Bibliotecznokulturalnym i Młodzieżowym Centrum Kultury, kościoły, ŚDS, Urząd Miejski	2025-2027
Monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami, motywowanie do podjęcia terapii przez rodziców dzieci ze środowisk zagrożonych.	MOPS, GKRPA, lokalne placówki oświatowe	2025-2027
Działalność edukacyjno-informacyjna na rzecz promowania rodziny (konferencje, szkolenia, kursy, warsztaty itp.)	MOPS, lokalne placówki oświatowe, Polana Kultury z Centrum Bibliotecznokulturalnym i Młodzieżowym	2025-2027

	Centrum Kultury, Urząd Miejski w Orzyszu	

7. Rola i zadania asystenta

Zadania skoncentrowane będą przede wszystkim na:

- tworzeniu warunków do prowadzenia wczesnej profilaktyki i odpowiednich warunków wychowawczych,
- wspieraniu rodzin w ich prawidłowym funkcjonowaniu i przebiegu procesu socjalizacji jej członków,
- rozwijaniu umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, wspólnego spędzania czasu wolnego, gospodarowanie posiadanymi zasobami i umiejętnościami,
- motywowaniu biologicznych opiekunów do walki o pozostanie dzieci w rodzinie naturalnej

Zadania będą realizowane poprzez:

- systematyczną i bezpośrednią pracę asystenta w rodzinie,
- budowanie relacji zaufania między asystentem a rodziną,
- zapobieganie nieprawidłowościom w funkcjonowaniu rodziny,
- uczulenie rodziców na wnikliwą obserwację własnych dzieci, pod kątem kryzysów psychicznych, samookaleczania,
- propagowanie wzorcowych metod wychowawczych,
- zwiększanie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych,
- właściwe ukierunkowanie celów, wartości i dążeń do wzrostu aspiracji życiowych rodziny,
- poprawa wyników w nauce małoletnich dzieci,
- uczenie umiejętności pożytecznego organizowania wolnego czasu poprzez wspólne przebywanie członków rodziny, zabawy, kształtowanie pozytywnych postaw i zacieśnianie wspólnych relacji,
- uczenie prawidłowych metod komunikacji interpersonalnej,
- podnoszenie poziomu kultury osobistej i poprawa wizerunku rodziny w środowisku lokalnym.

Etapy pracy asystenta:

- diagnoza sytuacji rodziny (społecznej, zawodowej, mieszkaniowej, zdrowotnej, dysfunkcje i nieprawidłowości, opracowanie planów działania,

- ustalenie potrzeb, problemów, zagrożeń, zakresu pomocy ze strony innych instytucji – wg zdiagnozowanych potrzeb, przygotowanie planu pomocy we współpracy z rodziną i pracownikiem socjalnym,
- prowadzenie działań zmierzających do niwelacji błędów i nieprawidłowości, realizacja planów działania i kontraktów socjalnych wg potrzeb i indywidualnych predyspozycji uczestników. Praca asystenta wymagać będzie ścisłej współpracy z różnymi instytucjami i służbami: MOPS, PCPR, Sąd, Policja, szkoły, poradnia pedagogiczno-psychologiczna itp.

Asystent rodziny pracuje przede wszystkim wykorzystując metodę indywidualnego przypadku (*intensive case work*), która polega na intensywnym oddziaływaniu pracownika na rodzinę. Terenem pracy jest mieszkanie rodziny. Asystent przychodzi do rodziny, odwiedza ją. Punktem wyjścia pracy z rodziną jest zaspokojenie jej potrzeb podstawowych przez zastosowanie konkretnej pomocy. Czasami pomoc pracownika wyraża się jedynie w ułatwianiu podopiecznym nawiązania kontaktów z kompetentnymi placówkami, czasem jest treningiem umiejętności członków rodziny, wspieraniem w wypełnianiu przez nią funkcji. To sposób pomocy realizowany przez asystenta, w którym przez analizę sytuacji rodziny lub jednostek wchodzących w jej skład, borykających się z jakimś problemem w kontekście środowiska, prowadzi się do opracowania diagnozy przypadku oraz planu postępowania i podjęcia działań profilaktycznych, kompensacyjnych lub terapeutycznych, angażując jednostkę w cały proces pomocy dla jej dobra i dobra społecznego.

VI. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Ewaluacja programu będzie oparta na gromadzeniu, analizie i interpretacji danych pozyskanych od instytucji realizujących zadania w ramach niniejszego programu. Podmiotem odpowiedzialnym za monitoring i ewaluację programu będzie MOPS w Orzyszu, który przedstawi coroczne sprawozdanie Radzie Gminy Orzysz w terminie do 30 kwietnia za rok poprzedni.